

Berlínarmúrinn

Berlínarmúrinn (Berlíner Mauer) var 167,8 km langur múr sem skildi að Vestur-Berlín og Austur-Þýskaland. Hann var reistur árið 1961 og féll 9. nóvember 1989.

Berlínarmúrinn var áberandi tákni um skiptingu Þýskalands og kalda stríðsins.

Berlínarmúrinn verður til

Í lok heimsstyrjaldarinnar síðari var Berlín, höfuðborg hins sigraða Þýskalands, skipt á milli sigurvegaranna; Austur-Berlín varð yfirráðasvæði Sovétmanna en vesturhlutinn var undir yfirráðum Bretanna, Frakka og Bandaríkjamanna. Þessir fyrrum bandamenn í stríðinu, og þá sérstaklega Bandaríkjamenn og Sovétmenn, helstu stórveldi heims, tókust nú á um áhrif og völd, bæði í Evrópu og annars staðar í heiminum og er talað um kalt stríð næstu áratugina á eftir. Berlínarmúrinn varð eitt helsta tákni kalda stríðsins og að sama skapi hefur fall hans verið talið marka endalok þess. Meginástæðan fyrir byggingu Berlínarmúrsins var stöðugur straumur fólks frá Austur-Þýskalandi til Vestur-Þýskalands.

Þegar hafist var handa við að reisa múrinn 13. ágúst 1961 höfðu 2,5 milljónir manna yfirgefið Austur-Þýskaland frá því það var stofnað árið 1949. Fólksflóttinn náði hámarki 1961, fyrstu tvær vikurnar í ágúst það ár fóru 159.730 manns til Vestur-Berlínar.

Þrálátur orðrómur var um að kommúnistastjórnin hygðist loka landamærunum milli Austur- og Vestur-Berlínar. Fimmtánda júní 1961 var Walter Ulbricht, formaður austurþýska kommúnistaflokksins, spurður á fréttamannafundi hvort rétt væri að loka ætti Brandenborgarhlíðinu. Ulbricht svaraði: „Keiner hat die Absicht eine Mauer zu errichten“ („Enginn hefur í hyggju að reisa múr“).

Nýlega fundust skjöl í Moskvu þar sem er meðal annars afrit af símtali Ulbrichts og Krútsjovs, aðalritara sovéska kommúnistaflokksins, fyrsta ágúst 1961. Þar kemur ekki bara fram að til stendur að byggja múr, heldur ræða þeir nákvæmar útfærslur á framkvæmdinni.

Austur-þýska kommúnistastjórnin kallaði múrinn „Antifaschistischer Schutzwall“, sem þýðir: „Varnarveggur gegn fasisma.“ Stjórnin hélt því fram að Austur-Þjóðverjum stafaði hættan af fasískum öflum í vestrinu sem vildu grafa undan Austur-Þýskalandi.

Bygging múrsins olli hvorki mótmælum né uppbotum í Austur-Þýskalandi. Langflestir Austur-Þjóðverjar litu á sig sem sósíalista og töldu að múrinn væri ill nauðsyn. Í Vestur-Þýskalandi, og sérstaklega í Vestur-Berlín, var múrnum mótmælt harðlega, en allt kom fyrir ekki.

Múrinn varð alltaf umfangsmeiri og þróaðri. Til að byrja með var strengdur gaddavír eftir götunum og milli húsanna. En strax þann 15. ágúst var byrjað að rífa upp malbik og hlaða múrvegg. Árið 1962 var bakveggur (þ. Hinterlandmauer) byggður til að gera flóttu erfiðari. Svæðið milli framveggs og bakveggs var fljótlega kallað dauðasvæði. Það var flóðlýst, lagt jarðsprengjum og sjálfvirkum skotbúnaði og varðturnar voru með reglulegu millibili. Árið 1975 var byggður nýr veggur úr steypueiningum. Að lokum var mannvirkið svo „fullkomið“ að það var nær ógerlegt að sleppa yfir það lifandi.

Fáeinir staðreyndir um metra og mannfjölda

Múrinn stóð frá 13. ágúst 1961 til 9. nóvember 1989.

Múrinn milli Austur- og Vestur-Berlínar var 43 km langur.

Múrinn í kringum Vestur-Berlín sem skildi borgarhlutann frá Austur-Þýskalandi var 155 km.

Landamærin milli Austur- og Vestur-Þýskalands voru í heild tæpir 1400 km.

Talið er að 136 manns hafi verið drepnir eða látið lífið við flóttatilraunir. Um það bil 200 særðust.

Hundruð ef ekki þúsundir voru dæmd í fangelsi fyrir ætlaðan flóttu.

Um 380 þúsund manns yfirgáfu Austur-Þýskaland á löglegan hátt frá 1961 til 1988.

Tæplega 344 þúsund yfirgáfu landið löglega árið 1989. Þann 9. nóvember 1989, eftir nokkurra vikna kröftug mótmæli gegn ráðandi öflum, var Austur-Þjóðverjum veitt leyfi til þess að fara í heimsókn yfir landamærin til Vestur-Þýskalands. Landamærastöðvar í Berlín opnuðust og íbúar gátu óhindrað farið á milli borgarhlutanna. Múrinn var fallinn.

Heimildir

Berlínarmúrinn. (2020, 27. maí). *Wikipedia, Frjálsa alfræðiritið*. Sótt 3. júlí 2020 af [//is.wikipedia.org/w/index.php?title=Berl%C3%ADnarm%C3%BArinn&oldid=1675024](https://is.wikipedia.org/w/index.php?title=Berl%C3%ADnarm%C3%BArinn&oldid=1675024)

Hjálmar Sveinsson. (2009, 2. desember). Af hverju var Berlínarmúrinn reistur? *Vísindavefurinn*. Sótt 3. júlí 2020 af <http://visindavefur.is/svar.php?id=53998>